

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СКЛАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРОБСТВА

WAYS OF INCREASING THE EFFICIENCY OF WAREHOUSE ACTIVITIES OF WINEMAKING ENTERPRISES

Брюшкова Н.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Гилка Б.В.

студент,
Одеська національна академія харчових технологій

У статті розглянуто і проаналізовано роль та функції складського господарства в діяльності підприємств виноробної галузі: категорії ефективності логістичного процесу, методи розміщення продукції на складі і їх вплив на витрати зі складської вантажопереробки. Розглянуто загальний стан сучасної виноробної галузі України з урахуванням позитивних та негативних тенденцій розвитку.

Ключові слова: складське господарство, склад, складська логістика, розміщення продукції, ефективність логістичного процесу на складі продукції.

В статье рассмотрены и проанализированы роль и функции складского хозяйства в деятельности предприятий винодельческой отрасли: категории эффективности логистического процесса, методы размещения продукции на складе и их влияние на расходы по складской грузопереработке. Рассмотрено общее состояние современной винодельческой отрасли Украины с учетом положительных и отрицательных тенденций развития.

Ключевые слова: складское хозяйство, склад, складская логистика, размещение продукции, эффективность логистического процесса на складе продукции.

The article considers and analyzes the role and functions of the warehouse economy in the activity of the enterprises of the wine industry: the category of the efficiency of the logistic process, the methods of placing products in the warehouse and their influence on the costs of warehouse cargo handling. The general condition of the modern wine industry of Ukraine is considered in view of the positive and negative trends of development.

Key words: storage warehouse, warehouse, warehouse logistics, product placement, efficiency of logistics process in warehouse products.

Постановка проблеми. Питання щодо постачання та забезпечення підприємств сировиною і виробничими матеріалами, а також збуту готової продукції є важливим чинником у діяльності будь-якої організації. При цьому транспортно-складські витрати значною мірою впливають на собівартість продукції, представляючи собою прямі накладні витрати на цю продукцію.

Складська логістика є одним із важливим чинників підвищення конкурентоспроможності фірми на ринку. В основі транспортно-складських процесів виноробної компанії лежать сумарні витрати на весь комплекс транспортних та складських послуг на шляху готової продукції від постачальника до її кінцевого споживача. Залежно від роду вантажу, способу транспортування і зберігання сумарні витрати на складські

операції компаній зазвичай становлять від 7 до 30% собівартості продукції, проте, незважаючи на ці високі показники, спостерігається тенденція їх подальшого збільшення. Саме тому є необхідність розроблення шляхів підвищення ефективності складської діяльності виноробних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання транспортно-складської діяльності підприємств у своїх роботах досліджували такі провідні науковці, як А.П. Заярний, В.О. Севрюк, Я.О. Співак, Т.Я. Лагоцький, В.А. Фаловіч, Б.А. Анікін, В.В. Волгін, А.М. Гаджинський, В.В. Дибская, А.А. Канке, В.Ю. Конотопський, М.Н. Кузнєцова, Т.В. Левіна, Г.Г. Левкін, Ю.М. Неруш, А.Ю. Неруш, Т.Н. Скоробогатова, О.В. Толмачев та інші. Також відзначено велику кількість «свіжих» інтернет-матеріалів із логістики.

Незважаючи на велику кількість досліджень зі складської логістики, нами відзначена деяка недостатність спеціальних досліджень останнього часу з логістики саме виробничого складу. Адже саме раціональне здійснення логістичного процесу на складі є запорукою рентабельності складу зокрема і підприємства взагалі.

Постановка завдання. Мета статті полягає у пошуку шляхів підвищення ефективності складської діяльності підприємств виноробства з урахуванням особливостей галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасна транспортно-складська логістична система являє собою комплекс взаємопов'язаних автоматизованих транспортних та складських пристроїв для проведення вантажних робіт, укладання, зберігання, транспортування, тимчасового накопичення предметів праці, сировини, інструментів і технологічного оснащення [1, с. 28].

Будь-яке ринкове, виробниче підприємство одним зі своїх головних завдань для підвищення прибутковості діяльності ставить зниження неефективних витрат. Сьогодні для досягнення цієї мети слугує одна з молодих наук, що заслужено користується повагою і довірою, – логістика. Саме з її допомогою можна вирішити більшість проблем, які ставили в тяжке становище багатьох фахівців через необхідність урахування безлічі факторів, що впливають на результат, багатьох невизначених позицій або приблизних даних. Склад як сучасний логістичний під-

розділ є одним із підрозділів підприємства, на прикладі якого можна побачити всю міць логістичних рішень і застосовуваних логістами інструментів. Але для їх використання необхідні не тільки знання, а й наявність у фахівців сучасних комп'ютерних програм, умінь користуватися математичними операторами, визначеної логістичної сміливості й обліку можливих ризиків логістичного рішення. Сучасна складська логістика дає широкі можливості для оптимізації роботи складу підприємства і, відповідно, для мінімізації витрат і підвищення прибутковості виробничої діяльності.

Без складу сучасне підприємство уявити дуже складно – практично всі виробники продукції потребують формування на власній території як запасу сировини, матеріалів, комплектуючих для створення продукту, так і місця зберігання (навіть короткострокового), обробки і комплектації готової продукції. Склад, термінал, логістичний центр сьогодні є сполучною ланкою підприємства і контрагентів, центром обробки товарів в регіональній, міжнародній торгівлі; складські комплекси регулюють вантажоперевезення, формуючи транспортну логістику [2, с. 6].

Сучасна логістика розглядає склад як «елемент товаропровідного ланцюга, призначений для приймання, розміщення, зберігання, комплектації і видачі продукції, що має необхідну для виконання цих функцій матеріально-технічну базу (будівлі, споруди, пристрої тощо)» [3, с. 391].

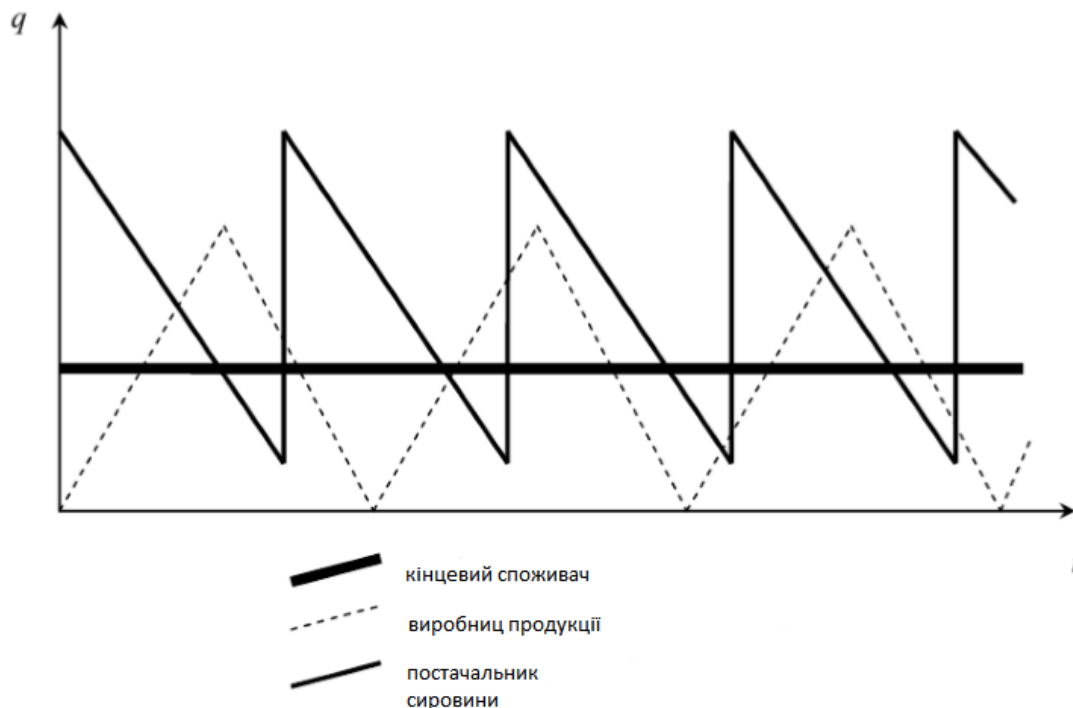

Рис. 1. Неузгодженість ритмів виробництва і споживання товарів

Джерело: [5, с. 192]

Т.І. Савенкова вважає, що сучасний великий склад – це складне технічне спорудження, що складається з численних взаємозалежних елементів, має певну структуру і виконує низку функцій із перетворення матеріальних потоків, а також накопичення, переробки і розподілу вантажів між споживачами. Склад можна уявити як складну систему. Найважливішим поняттям сучасної складської логістики, використовуваним і щодо складу готової продукції промислового підприємства, є поняття матеріального потоку. Матеріальний потік – продукція, що розглядається у процесі додатку до неї різних логістичних (транспортування, складування і ін.) або технологічних операцій і віднесена до певного часового інтервалу.

До основних параметрів матеріальних потоків відносять: швидкість; початкову, кінцеву і проміжні точки руху; траєкторію; густину; інтенсивність; потужність. Таким чином, складська логістика визначає, керує і відповідальна за ефективний рух матеріальних, сервісних, транспортних, інформаційних та інших пов'язаних потоків. Особливістю складу готової продукції ми вважаємо перехідну позицію від матеріального потоку всередині підприємства до зовнішнього матеріального потоку від виробника до споживача [4, с. 8].

Теорія логістики визначає необхідність складу як елемента логістичної системи потребою координування невідповідностей ритмів виробництва продукції, її транспортування і споживання товарів. Виробництво зазвичай налаштоване на випуск партій продукції, які влаштовують споживача (за наявності товарного запасу), але тоді виникає часовий розрив виробництва, споживання і транспортування малої кількості продукції, що є невігідним. Саме оптимізацією ритмів цього процесу (потоків) займається склад. На рисунку 1 представлено неузгодженість ритмів виробництва і споживання товарів, що пом'якшує і нівелює виробничий склад.

Таким чином, за допомогою складського господарства досягається надійне функціонування матеріального потоку підприємства. Підрозділ згладжує коливання в потребі і наявності ресурсів, що викликані природними причинами, політичними подіями, комерційною обстановкою та іншими факторами. Тому головною метою під-

системи є раціональне складування ресурсів за оптимальних витрат. Складське господарство з позиції традиційної теорії управління – самостійний структурний підрозділ, з позиції логістичної концепції – інтегрований елемент системи [6, с. 13].

Що стосується виноробної галузі, то для функціонування виробничого процесу виготовлення різних видів вин підприємства повинні володіти значною площею територій для розміщення виробничих цехів, складів для прийому сировини, якщо це вторинне підприємство, або великих цехів первісного віджиму.

Згідно з офіційним даними, переробкою винограду, випуском вина, шампанських вин і коньяку займається близько двохсот підприємств України. Їх можна поділити на дві основні групи: виробничі підприємства, що мають власні виноградники, і більш нові підприємства, що не займаються виробництвом, а лише розливають вина. Щоб підприємство з розливу вин запрацювало, потрібна реклама торговельної марки та сучасні технології переробки сировини.

Аналізуючи динаміку розвитку виноградарства і виноробства в Україні, бачимо, що площа виноградних насаджень у сільськогосподарських підприємствах України становить 61,6 тис. га, але з року в рік зменшується досить великими темпами. Однак урожайність за 2011–2014 роки у виноградорських підприємствах України збільшилася з 47,4 ц/га у 2011 році до 70,9 ц/га у 2014 році (таблиця 1).

Але з постійним збільшенням попиту на продукцію виноробства за рахунок власних виноградників виробники не можуть виготовляти потрібну кількість продукції без втрати якості. Рішенням цієї проблеми стала закупівля готової сировини для вторинної переробки, а традиційних підприємств із власною первинною лінією обробки винограду стає все менше. За рахунок цього збільшується потреба у складських площах для прийому сировини та у повному переобладнанні складу готової продукції.

Запорукою ефективного функціонування складського господарства для успішних підприємств є розроблення схеми генплану складів, правильний вибір виду складу; розрахунок потужності складів з урахуванням перспективи розвитку фірми; оптимальний вибір системи складування, що забезпечує максимальне

Таблиця 1

Основні показники розвитку виноградарства в Україні [7]

Показники	Роки				2014 до 2011,%
	2011	2012	2013	2014	
Загальна площа, тис. га	87,0	84,1	77,6	75,1	86,3
В т.ч. плодоносна	67,6	69,1	67,9	67,1	99,3
Урожайність, ц/га	60,3	75,5	67,2	85,8	142,3
Валовий збір, тис. тон	407,9	521,8	456,0	575,4	141,1

використання складських потужностей за умови мінімізації загальних витрат на її створення.

Вибір системи складування продукції на складі – основне завдання оптимального виконання складами своїх функцій. Система складування готової продукції передбачає оптимальне розміщення продукції на складі і раціональне управління складськими роботами, для чого необхідно вживати заходів щодо збереження якості продукції, щодо підвищення ефективності та ритмічності роботи транспорту для зниження непродуктивного часу і витрат, поліпшення використання складських територій і площ, оптимізації використання робочого часу фахівців складу. Для організації зберігання готової продукції необхідне зонування складу – визначення оптимальних пропорцій складських площ для кожної складської діяльності [8, с. 364].

Зазвичай склад ділиться на чотири види площ:

1. Вантажна (корисна) площа для зберігання продукції як у тарі, так і в іншому вигляді. Зазвичай це найбільша частина площі складу.

2. Оперативна площа – для складських операцій: приймання, переміщення, упаковки, сортування, видачі. Друга за величиною площа.

3. Службова площа – для допоміжних і управлінських фахівців, а також зайнята побутовими і підсобними приміщеннями (кабінет начальника, кімната охорони, туалети і душові та ін.).

4. Конструктивна площа – не може бути використана через особливості будівлі (колони, сходи, інші елементи). Визначення конкретних обсягів площ проводиться відповідно до специфіки товарообігу і технологічних особливостей виробництва.

Планування повинне враховувати такі вимоги:

– площа зберігання товарів повинна вдвічі перевищувати відведену під інші потреби складу площу;

– планування розраховане на використання складського обладнання, вантажної техніки, створення умов якісного укладання і зберігання;

– по можливості рекомендується однопрогоновий склад великої площі без перегородок близько 24 метрів ширини для руху складської техніки;

– основні складські зони плануються з високою стелью, достатньою для ефективного укладання упаковок і проїзду спецтехніки.

Планування складу повинне забезпечувати безперешкодне переміщення вантажів між технічними зонами незалежно від того, підлягають вони зберіганню чи ні. Вантаж повинен надходити з одного боку складського приміщення, складуватися всередині і відвантажуватися з іншого боку, тому що саме «прямий вантажопотік» гарантує мінімальні витрати, пов'язані з переміщенням матеріалів всередині складу.

Значущим для процесу оптимізації і підвищення ефективності складської діяльності

виноробства є поділ логістичних витрат складської діяльності на:

– витрати виконання елементарних і комплексних логістичних операцій;

– втрати від іммобілізації засобів у запасах – це зниження прибутковості через «заморожування» руху матеріального потоку (наприклад, за надлишку готової продукції на складі) за неузгодженості виробничої програми і надходження замовлень;

– збиток від недостатнього рівня логістичного менеджменту і сервісу – до цього збитку призводять проблеми неякісної логістики;

– витрати на логістичне адміністрування [5, с. 196].

На складські логістичні витрати, їх величину і частоту виявлення впливають такі характеристики, як ціна і вага товару; асортимент і номенклатура на складі; особливі вимоги до зберігання, переробки, транспортування (сприйнятливості готової продукції до пошкодження і відповідні вимоги до організації складської логістики). Для багатьох складів підприємств важливим параметром, що впливає на витрати, є компактність товару, тобто відношення ваги продукції в упаковці до обсягу упаковки: тарифи і послуги обернено пропорційні компактності готової продукції, тому підприємства намагаються максимально підвищити компактність готової продукції.

Витрати, їх розмір – провідні ознаки якості логістики, показник оптимальності складування. Ефективним методом скорочення витрат є використання автоматизованих інформаційних систем, нових технологічних рішень та впровадження сучасного обладнання, які дають можливість оптимізувати і раціоналізувати управлінські функції на кожному етапі транспортно-складського процесу на підприємстві [9, с. 232].

Завдяки використанню сучасних програмних продуктів підприємство значною мірою підвищує оперативність прийняття управлінських рішень та їх якість, що сприяє своєчасному виявленню потенційних проблем та незапланованих відхилень по усій довжині логістичного ланцюга виробництва. Одним із важливих аспектів застосування автоматизації є її реалізація в умовах складських операцій, що приведе до покращення якості технологічних процесів і дасть змогу прийняти правильні рішення. Все це дає підстави стверджувати, що фінансування процесів, пов'язаних із автоматизацією і використанням новітніх програмних рішень, продуктів, технологій і обладнання є запорукою підвищення ефективності транспортно-складської діяльності підприємств виноробства та інших галузей промисловості.

Натепер доречним буде застосування в обліку транспортно-складської діяльності підприємства програмного забезпечення, яке дасть змогу значно скоротити час проведення всіх

складських операцій, приведе до зменшення кількості помилок у складських операціях, підвищить точність обліку товару, сировини та зменшить залежність від «людського фактора».

Одним із кращих рішень є використання програми Warehouse Management Suite, яку втілили у своїй організаційній процес роботи провідні підприємства України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи з вищевикладеного, слід зазначити, що можливість підвищення ефективності складської діяльності підприємства є актуальним питанням для всіх компаній,

що досягається завдяки налагодженню оптимального товароруку в процесі управління ланцюгами поставок. Все це насамперед пов'язане з використанням сучасних програмних та управлінських рішень відповідно до усталених принципів логістичної діяльності компанії. Завдяки всім удосконаленням логістичних операцій є можливим досягнення синергетичного ефекту в результаті комплексного впливу новітніх підходів і засобів до систем управління транспортно-складськими операціями та матеріальними потоками на відповідні процеси щодо усього логістичного ланцюга.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аникин Б.А. Логистика: [учеб. пособ.] / Б.А. Аникин. М.: Проспект, 2010. 408 с.
2. Томпкинс Джеймс. Настольная книга управляющего складом / Джеймс Томпкинс. СПб.: Питер, 2006. 890 с.
3. Гаджинский А.М. Логистика: [учебник] / А.М. Гаджинский. М.: Дашков и К, 2012. 484 с.
4. Левина Т.В. Основы логистики: [учеб. пособие в 2 модулях] Модуль 1. / Т.В. Левина; Фак-т бизнеса и менеджмента НИУ ВШЭ. М.: НИУ ВШЭ, 2015. 40 с.
5. Толмачев О.В. Логистика товародвижения: [учебное электронное текстовое издание] / О.В. Толмачев; под ред. Н.М. Третьяковой, Я.О. Смирновой. Екатеринбург: УрФУ, 2013. 361 с.
6. Кузнецова М.Н. Проблемы складского хозяйства на предприятии / М.Н. Кузнецова, А.С. Васильева // Наука в центральной России, 2012, № 1. С. 14–16.
7. Динаміка розвитку виноградарства і виноробства в Україні. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3856>.
8. Корпоративная логистика в вопросах и ответах. / Под общей и науч. ред. проф. В.И. Сергеева. Изд. 2-е, пер. и доп. М.: ИНФРА-М, 2013. 634 с.
9. Савенкова Т.И. Логистика: [учебное пособие] / Т.И. Савенкова. М.: Издательство «Омега-Л», 2010. 255 с.